PYCTOMACHIA VENETA

Seu

PVGNORVM CERTAMEN VENETVM

AB

ANTONIO DE VILLE EQVITE GALLO.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS, M. DC. XXXIV.

Ex Typographia Ducali Pinelliana.

Superiorum Permiſsu.

PYCTOMACHIA VENETA

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Ab Antonio Deville Equite Gallo.

DISSIDIA inter homines, partes in ciuitatibus, bella apud populos ſemper fuere & erunt æterno naturæ decreto. Quicquid eſt è contrarijs fit, per contraria pererennatur; Ideo Elementis orbis, partibus mixta, qualitatibus partes componuntur; vnaque nimium præualentē ſuper inualidam, aut penitus expulſa, patitur aut corrumpitur mixtum concors eſt contrarietas, harmonica temperatura, diuerſitas vniformis: immutabilem hunc naturæ ordinem, mundo neceſſarium, immortalitati conſentaneum, imitatur Reſpublica Veneta. Diuiſa eſt, inſtituto habitantium voluntario in duas partes ciuitas, amice contrarias: Quæ ver-

Omnia è contrarijs.

Contrarietas harmonica.

Partes ciuitatis.

Diſtinctæ canali.

Non eſt factio.

ſus continentem Nicolotorum; Altera verſus mare Caſtellanorum; vtraque habet ſua compita determinata, quæ diſtinguntur medio canali magno, volunt aliqui, ſed falſo, antiquæ Guelforum & Gibellinorum factionis vmbram ſuperſtitem: Etſi foret reliquit, quod erat malum, odia, cædes, ſanguinem, Ludus nunc eſt.

Tempus pugnæ.

Quare hyeme.

Se congregant.

Diebus feſtis.

Pons Sancti Marciliani.

Poſt meſſem & vindemiam dum ſe recepere ciues in vrbem, populi læti noua meſſe & vino, ad iocum proni, ſpectaculorum auidi tempus huius celebris pugnæ ſingulis annis veluti ſtatuto decreto deſtinant; commodum ſanè vt moderetur feruorem pugnæ temperies tempeſtatis, ideo ne nimium efferueat ſanguis inſigniores ipſa hyeme celebrantur. Septembris & Octobris menſibus incipiunt ſe congregare certantes diebus, vt plurimum feſtis, ne plebs auocetur ab opere negotioſis, nebuloſo ſi poſſunt cœlo, ne inſolentur ſpectatores, non tamen pluuio quia aſperſus humore pons fit lubricus: Locus magis frequens eſt pons Sancti Marciliani, Gradatus

tus vt alij, Latus pedes ſeptemdecim, longus pedes quinquaginta, apertus ad latera ſine podio: fundamentum (id eſt ripam) habet latum, longe protenſum, hinc ad templũ Miſericordiæ, illinc ad Seruorum vnde vtrinque patet apertus aſpectus ad pontem, hanc partem (Seruorum) occupant Nicoloti, in alia (Miſericordiæ) congregantur Caſtellani, prœliantur etiam quandoque in alijs pontibus; vt Sanctæ Fuſcæ etiam ad Carmelitanos; qui aptiſſimus propter amplas, ripas; & quia vndecumque facile aſpectabilis.

Alij pontes.

Carmelitanorum.

Primis menſibus exercitantur Tyrones ſingularibus certaminibus, fiuntque velitationes impuberum, & Ephæborum non iniucundæ aſpectu. Veniunt in campum ſponte, quibus eſt libido pugnandi, ſe accingunt æti, impatientes moræ; Adſunt patrini partium velut Aediles moderando Ludo, proponunt iſti per vices certaturos, & paria inter ſe committunt æqualia ætate & robore: ignominioſum enim cum inferiore componi. Aſcendunt me-

Velitationes tyraoum.

Patrini committit paria.

Quomodo aſcendunt pontem.

dium pontem ambo, truci quantum poſſunt vultu, apto ſtatu, demiſſo parum capite, ſiniſtro brachio ante os tanquam ſcuto porrecto; dextroque ad ictum parato

Quomodo certant.

irrunt in aduerſarios, potentes ſunt primi ictus, qui multiplicantur frequentiores, non diſtinguntur aſpectu iteranti pugni, peritiores appetunt vultum; & implicant aduerſarium nexu, vt ſic impunes feriant.

Strato nō fit malum.

Si forte cadit aliquis, aut ſternitur, non licet vim inferre donec aſſurgat; Iterum congrediuntur obſtinati, conantur ambo vincere donec emanet ſanguis ab ore, cui

Quis victus.

fuerit, iuſſo à patrinis ſputo mixtus, hic ſe fatetur victum, exoſculantur ſeſe in teſtimonium oblitæ iniuriæ, & ad ſuos ſe recipiunt: producitur aliud par paulo robuſtius, fit enim principium à debilioribus donec ad puberes deueniatur, & aliquando ad barbatos. Acclamant partes ſuo

Victoria alternata.

victori. Sed parum momenti eſt alternata victoria: nam hi battuunt potius quam pugnent.

Magnæ pugnæ apparatus.

Maior eſt apparatus, dum totis viribus

cer-

certatur, Indicitur dies communi multo ante tempore deſtinata, vt poſſint vtręque partes auxiliares copias conuocare, quia non ſolum Veneti, ſed confinia ſuburbia omnia, & ipſæ ciuitates conferunt electos quoſcunque poſſunt, nec deſunt vllæ, tanta eſt conſenſio vniuerſæ partis pro laude adipiſcenda. Scitur per totam vrbem, & ſummo mane conueniunt plebei ad occupanda loca publica eminentiora: tabulata, coronæ, & quicquid aliquam habet proiecturam impletur homine, repunt per muros, ſubleuant humeris hos, à quibus deinde manibus attolluntur. Et quod vix ſcalis aſcenditur, manu, vi, niſu ſuperatur: ſecum ferunt gentacula aut perſtant tota die ieiuni, vt ſatientur ſpectaculo, ſenſim poſtea replentur tecta, feneſtræ, fundamenta: & canales à Cymbis (has deinceps proprio nomine vocabo Gundulas) adducuntur etiam maiora nauigia lata & ampla ſuper quæ accomodant tabulata & aqua fit ſolum: cooperiuntur canales Gundulis; Gundulæ hominibus: vnde

Auxiliares copiæ.

Conueniunt ſpectatores.

Implentur omnia.

Multitudo ſpectantium.

aquis, fundamentis, tectis, feneſtris, & vniuerſo loco, vna facies, capita ſpectantium.

Se præparant pugiles.

Præparant ſe interim pugiles, & ne tædeat ſpectantes moræ, mandant aliqua paria certantium ſingulari certamine; ſemperq; diludiū præcedit pugnam: introducuntur ſenſim alia paria, dein bina, & terna ſimul; ſicque accenditur primus ardor pugnæ.

Singularia certamina.

Quomodo accinti.

Accinti prodeunt certaturi, nudi brachijs, pectore thorace cartaceo armati, capite pileato aut vitta redimito, reliquo expediti, ne impediatur motus, aut grauentur ſi natandum. Silet omnis turba, & mirabundi ſpectant.

Primus congreſſus.

Congrediuntur alacres vtrinque, ſe miſcent, fit prima pugnorum emiſſio; dant, excipiunt: propellunt, repellunt ſeſe: appetunt, & reſiſtunt æqualiter: denſat ſe globus ſuccedentibus: violentus eſt primus impetus, ſed vtrinque pari vi ſuſtinetur: Geminantur ictus, incaleſcit certamen, conantur de gradu pellere, conglomerant ſeſe, irruunt, ſuſtinentur, tenetur ab vtriſque

medius pons pertinaciter, & dum primæ vires ſuppetunt neuter cedit: repetunt iterum pugnas; manus conſerunt, conatus duplicant, inuadunt acriter, ſi quæ paululum nutat pars impingunt alij vt deturbent, ſed hos fulciunt poſtremi ita vt nec volentibus liceat confuſe recedere, renouantur recentibus feſſi, iterumque redintegratur pugna, duratque anceps, ſed pars ſtipato milite, impetu violente impreſſo irrumpit in aduerſarios, fit dirum certamen, pugni vtrinque innumeri procumbunt in genua fortes, ſternuntur debiles, plures cadunt in aquam, quod letale, quia madentes ſudore, diſperſus exterius calor, interius ſe ſubito recipit propter frigus aquæ, riget totum corpus & ſanguis coaleſcit, vnde morbi & mors. His ſuccedunt alij: Tandem coguntur cedere de gradu, deturbant, pellunt de ponte, fit clamor immenſus applaudentium & voce, geſtu, ventilatione fauent ſuæ parti. Notabiles interponuntur ſponſiones vtri vincant; vnde erumpunt, ira inimicitię aliquando cędes

Repetunt pugnas.

Conatus violentus.

Cadunt in aquam.

Depelluntur ponte.

Applauſus.

Sponſiones.

Vera pugna.

At non ſemper incruenta pugna, nam aliquando aut quia non ſe fatentur victos, aut quia diſplicet inſolentia iactantium; aut quia accinctus armis prodit aliquis, verbis dein iniurijs ſe laceſcunt poſt ſeui miſſione: reſpondent alij, remandant, ſe irritant, & ſenſim fit vera pugna atrocior pugnis, ruunt omne miſſile, volat de tectis ſaxeus imber, gaudent confuſione ſuperni, & tota tecta deuoluunt impunes: malum quibus contingit inferne ſpectare ſub cœlo, ſentiunt vulnera nec vident ferientem, incurrunt ſæpius in id quod vitare contendunt; cautiores fugiunt primi dum ingruentem vident ſeditionis nebulam, qui tardius morantur non effugiunt; nihil enim valet celeritas curſus, quia primi ſe ſiſtentes cum ſunt extra periculum, impediunt ſequentes & tardi deturbantur ab in currentibus, ad quos offendentes cadunt & ipſi, fit aceruus ingens ſuffocantur ſuppoſiti, aut ſi vires ſufficiunt deturbant ſuperiores aliquando in aquam, vt hauriant ſpiritum, qui preope

Quare.

Imber Saxeus.

Pauci effugiunt.

Confuſo fugientium.

Cadunt multi.

defecit:

defecit: non parcunt ſtratis tectarij: & quandiu durant ſaxa, aut adſunt homines, tandiu durat tempeſtas lapidea, quæ facit riuos ſanguinis è capitibus excipientium.

Nec minor apud Gundulas rumor, ſed non æquale malum, ſaluantur iſti tegumento, non tamen immunes periculi: nam comminuuntur pondere, quibus maior incidit moles, & fragmēta augent damnum abſconditis: præterea inſultantes indiſcrete inclinant Gundulas, quas ſupermanans vnda mergit, vix ſuccurruntur natantes, conſulit quiſque ſaluti propriæ, cimbarij expoſiti telis vt effugiant impingunt in alios, & qui alioquin daretur exitus obſtruitur obſtinatione ſe ſe propellentium, cum ſe conantur intromittere ſæpius ſe elidunt, non iuuat remus, non vis, non ars: franguntur remi, impeditur locus, turbantur pauore nautę: dubium quibus peior ſors, aut terreis aut aquois, ſed his duplex malum, implentur omnia fremitu, iocum dicunt ſalui, ſaucij bellum:

Rumor apud cymbas.

Comminuuntur.

Merguntur

Cōfuſio cymbarum.

Soluitur cœtus.

Tandem ſoluitur cœtus, & ludus fitr a-gedia.

Impeditur confuſi. Raro contingit talis confuſio impeditur turba ſtatorum qui vinculis & carcere plectunt primos motores. Dum quiete agitur, expulſi non ferunt ignominiam perditi pontis, ſed collectis viribus inſtructam in cuneum aciem adigunt, excipiuntur forfice, reductis in latera viribus vacua fronte, ex vtraque parte circumueniuntur & ni caueant primi progreſſi ſeparantur a ſuis, & capiuntur ab inimicis; his licet contra ius belli inferunt omnia mala, pugnis, calce: verberant tundunt, nemo non impingit plagam, ita mulctati ſinunt redire ad ſuos longo viarum circuitu, a quibus veſte ſolum dignoſcuntur deſformati aſpectu tumidi, cruenti, liuidi: ore, genis, oculis, excandeſcunt furentes, cedit dolor iræ ardent cupidine vindictæ, impatientes ſubſident paululum donec reſumpſerint vires & animum. Adſtant circulo amici, miſerantur caſum, indignantur atrocitatem, fœmine ipſæ conglobatæ,

Renouant pugnam

Capiuntur ab inimicis.

Mulctantur

Excandeſcunt ira.

Aſtant amici & fœmine.

geſtu, lacrymis, blanditijs mouent maritos, affantur verbis quæ ſuggerit affectus.

Adſumus animo coniuges pars noſtra vtinam liceret corpore; pugnaremus & nos, vetat ſexus & pudor, non timor, vtinam vobis noſter animus, aut nobis veſtræ uires: quid vos moratur? habetis vtrumque; viciſtis toties, vltima eſt hæc corona, nec minor eſt pars veſtra numero, nec robore, cedetis audacia? vincetis & nunc, ſi pertinaciter pugnaueritis: contra fortes obſtinate decertandum, ſciatis aut victores aut victi æque ferendi ſunt ictus; diſcrimen apud vos, an honeſti, an turpes. Ite vincite cari mariti, ne ſuperſit vobis inglorius dolor, nobis intolerabilis infamia. Hortatio fœminarum.

Nec minora apud partes contrarias incitamenta, reficiunt fructibus circumferunt bellaria, propinant vina generoſa, re & verbo excitant. Reficiunt certantes.

Non eſt opus oratione addere animos innatus eſt vobis, nec deficiet niſi uires defecerint Oratio alterius partis.

fecerint: At impares ſunt inimici veſtris viribus: Ergo ſat eſt ſi volueritis vincere, hortationes apud ignauos, ite ordinati, nec terrete primo impetu obſiſtentes; ſi quæ reſiſtentia erit, ad illuſtrandam victoriam erit, pro gloria pugnatis, vnum hoc vobis prœmium; quod maius, quo maior cœtus ſpectantium: conuertite oculos, hi omnes erunt teſtes veſtræ fortitudinis: pugnate audaciter, opprimite ſuperbe; non eſt ſatis vobis vincere niſi glorioſe viceritis.

Pugnant iterum. Inuadit eos rabies pugnandi, denſantur vtrinque globi, iamque obliti gloriæ, furoris ſtimulo agitati feruntur: ſæuit ira, ſpectantur lacerti nudi, ampla pectora, fortes artus, prægrandia brachia: irruunt in hoſtes, & totis innixi viribus immanes impingunt pugnos, ſonant valide, & licet immenſus ſit fragor ſentiuntur procul, deturbant velut claua obuios, fieretque vacuus pons, ni pares illinc producerentur. Accidit ſæpe, vt vnum cornu laboret, dum aliud vincit, periculum vt dum hi pellun-

Immanes pugni.

Accidens cauendum.

tur

tur, ne pellentes intercipiantur, Ideo caute procedendum, vt pari motu progrediatur acies, tunc ædiles ſuccurrere debilibus recentes aduocare, introducere per latera pontis ſubſtites, intromittunt ſeſe proni, mento ad genua inclinato, dein ſubito prorrumpunt, & diſijciunt obuios, excutiunt lapſantes, proterunt iacentes, tenetur pons totus, ceſſit de gradibus pars, tollitur in cœlum clamor victoribus acclamantium, & victis exſibilantium; nondum tamen parta eſt victoria, durat adhuc certamen donec occiderit ſol quandoque etiam ad multam veſperam, redeunt iterum depulſi, nituntur in aſcenſum, & pari impetu recuperant pontem perditum: ſed parum perſtant, quia alij non cedunt audacia aut pertinacia, & quia numeroſa eſt turba certantium, fit ſemper noua pugna, augetur tamen dum inclinat dies, quia iamiam decernenda eſt victoria: res in anguſto verſatur, irritus eſt omnis labor, vani conatus, inanis tolerantia, niſi ad extremum ſuſtinuerint, ideo

Succurrunt ædiles feſſis.

Pellunt de ponte.

Acclamatio.

Durat certamen.

Recuperant pontem.

Semper noua pugna.

quicquid habent artium, quicquid virium explicant: triarios aliquando ſeruant inta-ctos ad vltimam inuaſionem, quibus niſi opponantur æquales certa eſt victoria, nutat tamen ad finem & hi violentiores conatus, quia vltimi; figunt oculos ſpectantes; hi fremunt, alij geſtiunt, conformant omnes nutum & vultum ad pugnam, quæ quia anceps eſt, confunduntur voces, obſtrepentium, hortantium, applaudentium; nihil auditur, quia immenſus clamor auditur. Tandem dirimit pugnam nox & labor, cedit debilis pars fortiori, accurrunt pueri & plebs per compita, nuntiant ſuis victoriam, lætantur, acclamant, pyras ſtruunt, per plateas & vicos, accenduntur ignes: conferunt certatim ligna, applaudunt omnes, lucet uictoribus nox: victis: tenebræ, ſilentium; Accuſant fortem; aſtu non vi partam victoriam, productam pugnam vltra tempus deſtinatum, dum durauit legitimum, perdurauiſſe victores; minuunt pudorem excuſatione, mitigant dolorem geſtis, ſeſe conſolantur

Triarios ſeruant.

Spectant omnes.

Clamor immenſus.

Finis pugnæ.

Lætitia.

Ignes.

Victi ſe excuſant.

tur ſpe proximæ victoriæ. Vagantur victores tota nocte & die poſtera, per canales ornatis vehuntur Cymbis, conuiuia celebrant publice, muſica ſe recreant, toti lætitia exultant: & ne quid odij ſuperſit inter partes, victores inuiſunt victos, inuitant ad epulas, compotant, obliuiſcuntur omnes præteritæ pugnæ; hi laudant victos, vt ſe extollant; iſti victores ne arguantur; mutatur in pacem bellum; purgatum eſt, quicquicd erat felis, renouantur veræ amicitiæ, & leui ira perpetui redintegrantur amores, Victores vagantur læti. Renouant amicitias.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

FINIS.

tur ſpe proximæ victoriæ. Vagantur victores tota nocte & die poſtera per canales ornatis vehuntur Cymbis, conuiuia celebrant publice, muſica ſe recreant, totis animis exultant: & ne quid odij ſuperſit inter partes, victores inuitant victos, inuitant ad epulas, compotant, obliuiſcuntur omnes præteritæ pugnæ; hi laudant victos vt ſe extollant, iſti victores ne arguantur; mutatur in pacem bellum; purgatum eſt quicquid erat felis renouantur veræ amicitiæ, & ſeuitra perpetui redintegrantur amores.

FINIS.